

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Інститут Яна-Урбана Сандаля (Норвегія)
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

«НАУКОВІ ЧИТАННЯ – 2026»

збірник наукових праць за результатами науково-практичної конференції
науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених,
яка присвячена Дню науки в Україні

Житомир
2026

Рекомендовано до видання Вченою радою Поліського національного університету (протокол №11 від 24.06.2026 р.)

	Редакційна колегія
Олександр Ковальчук	ректор Поліського національного університету
Олег Скидан	доктор економічних наук, професор
Наталія Куцмус	доктор економічних наук, професор
Ян Урбан Санда	доктор наук, професор (Норвегія)
Віталій Ніценко	доктор економічних наук, професор,
Зоя Галушка	доктор економічних наук, професор
Вікторія Боковець	доктор економічних наук, професор
Оксана Безсмертна	кандидат економічних наук, доцент
Алла Гримак	кандидат економічних наук, доцент
Олександр Опалов	кандидат економічних наук, доцент
Віталій Данкевич	доктор економічних наук, професор
Тетяна Зінчук	доктор економічних наук, професор
Наталія Валінкевич	доктор економічних наук, професор
Валентина Якобчук	кандидат економічних наук, професор
Людмила Тарасович	кандидат економічних наук, доцент
Сніжана Кубрак	кандидат педагогічних наук, доцент
Наталія Малюга	доктор економічних наук, професор
Майя Ковальчук	кандидат педагогічних наук, доцент
Лариса Недільська	кандидат економічних наук, доцент
Алла Литвинчук	кандидат психологічних наук, доцент
Леся Василенко	кандидат юридичних наук, доцент
Володимир Муляр	доктор філософських наук, професор
Оксана Присяжнюк	кандидат економічних наук, доцент
Олексій Булуй	кандидат економічних наук, доцент
Тетяна Швець	кандидат економічних наук, доцент
Марія Плотнікова	кандидат економічних наук, доцент

Рецензенти:

Кушніренко Оксана, доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу торговельної та промислової політики Державної установи «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України»

Першко Лариса, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління Поліського національного університету

Кащук Катерина, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, менеджменту, маркетингу та готельно-ресторанної справи Житомирського державного університету імені Івана Франка

Наукові читання – 2026: зб. наукових праць за результатами науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених, яка присвячена Дню науки в Україні. Житомир: Поліський національний університет, 2026. 306 с.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст, добір, викладення фактів та оформлення публікації несуть автори. Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Передрукування матеріалів, опублікованих у виданні, дозволено тільки зі згоди автора та редакційної колегії.

© Поліський національний університет, 2026

© Автори

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ, РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Внукова Наталія Миколаївна,
доктор економічних наук, професор
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрНУ,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця*

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ*

Питання розвитку екологічного права у післявоєнному відновленні України є пріоритетними, оскільки військові дії спричинили значну шкоду довкіллю, означивши приклади екоциду.

Україна та ЄС розпочинають новий проєкт – EU4Green Recovery East [1], який спрямований на розвиток циркулярної економіки, сталого управління водними ресурсами та управління екологічними даними за участі країн Східного партнерства. В умовах потреб післявоєнного відновлення проєкт розрахований на чотири роки та має загальний бюджет 21,5 мільйона євро. Впровадження концепції «Зеленого відновлення» (Green Recovery) вимагає застосування енергоефективних технологій, відновлюваних джерел енергії, циркулярної економіки через мінімізацію відходів.

З правової точки зору напрацьовуються питання юридичної фіксації збитків, зокрема, для необхідності обґрунтування їх стягнення за екоцид. Юридична фіксація та стягнення збитків за екоцид – це абсолютно новий напрям в екологічному праві. Розвиток може йти у різних напрямках щодо формування методик визначення збитків, реформування системи екологічного контролю, змін у системі моніторингу довкілля для гармонізації із правом ЄС та ін. Екологічне право набуває нових ознак у загальній економічній стратегії післявоєнного відновлення.

У теперішніх умовах для пошуку рішень щодо економіко-правового забезпечення визначення судової практики екоцид необхідно проаналізувати через рішення судів, де застосовано цей термін [3; 5–6]. У Кримінальному кодексі (КК) України екоцид визначено у статті 441, яка входить до розділу злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку [4]. За текстом цієї статті, яка є короткою, це масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Нижня межа рівня покарання досить висока: злочини караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років. За даними науково-практичного коментаря кожна із зазначених у ст. 441 КК дій характеризується тим, що вона може спричинити саме екологічну катастрофу. Це має принципове значення для відмежування цього злочину від злочинів проти довкілля (статті 236–254КК). Екологічна катастрофа – це особливо тяжкі наслідки, які повинні визначатися в кожному конкретному випадку з урахуванням певних критеріїв [2].

* Дослідження виконано за НДР «Інноваційні напрями розвитку екологічного права в умовах подолання наслідків російської агресії в Україні»

Аналіз рішень судів різних інстанцій, набутих в інформаційній базі Ліга Закон 360, показав, що, наприклад, Колегія суддів Кропивницького районного суду Кіровоградської області від 12 березня 2026 року [5] у своїй Ухвалі щодо державної зради особи вказала термін *екоцид* в контексті відкритої збройної агресії, наслідком якої є тимчасова окупація частини території України, сотні тисяч загиблих, руйнування військової та цивільної інфраструктури, екологічна катастрофа та екоцид на значних територіях України, зокрема природоохоронного та природно-заповідного фонду, тяжкі економічні збитки. У даному тексті не надано причинно-наслідкового зв'язку між екоцидом та екологічною катастрофою, що визначено у КК України. Отже, судді почали застосовувати термін екоциду, але як це враховано у прийнятому рішенні не відзначено у цій Ухвалі.

Господарський суд Запорізької області своїм рішенням від 12.01.2026, справа № 908/3060/25 розглянув позов ТОВ «МАГІСТРАЛЬ-СЕРВІС» до відповідача держави РФ щодо неможливості займатися основним видом діяльності з вирощування зернових культур, яка здійснювалася на тепер окупованій території [3]. Всі активи були захоплені, знищені або пограбовані окупаційними військами. Крім того, як зазначає позивач, 06.06.2023 о 02:50 з боку РФ здійснено внутрішній підрив конструкції Каховської гідроелектростанції (далі – Каховська ГЕС), унаслідок чого у зоні підтоплення опинився населений пункт товариства. 07.06.2023 супутники зафіксували наслідки затоплення на площі понад 2500 кв. км. 09.06.2023 Служба безпеки України розпочала кримінальне провадження за двома статтями 438 (порушення законів та звичаїв війни) і ст. 441 (екоцид) КК України. Офіційно повідомлено, що аграрії не зможуть повноцінно використовувати 1 – 1,5 млн га сільськогосподарських земель внаслідок підриву Каховської ГЕС, що зафіксоване у публікації ресурсу «УКРІНФОРМ» від 09.06.2023. Таким чином, позивач вважає, що збройне вторгнення військ на територію України в лютому 2022 році, проведення бойових дій на території Запорізької області, тимчасова окупація Запорізької області, умисний підрив конструкцій Каховської ГЕС стали причиною припинення позивачем своєї господарської діяльності. Також в позовній заяві позивачем наведені доводи у підтвердження наявності об'єктивної та суб'єктивної сторони спричинених відповідачем збитків, причинно-наслідкового зв'язку між діями та понесеними позивачем збитками, з вини відповідача.

На підставі зазначеного, позивач просить суд позов задовольнити повністю. Отже, в цій позовній заяві доведено наявність екоциду щодо нанесених збитків внаслідок екологічної катастрофи, спричиненої збройною агресією. Інший варіант рішення з використанням теми екоциду – це Ухвала слідчого судді Салтівського районного суду міста Харкова у Справі № 643/14778/25 від 05.09.2025 про здійснення спеціального досудового розслідування у кримінальному провадженні, відомості про яке внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань з використанням ст. 441 КК України [6]. У даному випадку мова йшла також про екологічну катастрофу, яка умисно здійснена ворогом під час збройної агресії через руйнування Оскільської греблі з усвідомленням характеру та масштабів настання наслідків у вигляді знищення екосистеми Осколу, що і визначено екоцидом. Наведені сучасні приклади різних судів показали підходи до ухвал і рішень, які під різними кутами розглядають тему екоциду в контексті розвитку положень екологічного права, що свідчить про посилення уваги

до цієї теми стосовно врахування наслідків збройної агресії і формування напрямів післявоєнного відновлення.

Суб'єктивний бік щодо екологічних катастроф, спричинених підривом водосховищ, продемонстрував наявність прямого умислу, що далі і буде доводитися щодо катастрофічних наслідків. Незважаючи, що стаття КК України існує більше 20 років, її активне застосування почалося лише з 2022 р. у зв'язку зі збройною агресією. Оціночні процедури мають удосконалюватися через відсутність чітких критеріїв щодо розуміння поняття «масового знищення», а також ознак «екологічної катастрофи». Важливим є розмежування збитків щодо екоциду і окремо воєнних злочинів. Міжнародним досягненням України в екологічному праві є те, що екоцид у правовому полі криміналізований. В умовах Зеленого переходу і розробки засад «зеленого» відновлення України з урахуванням нових вимог ЄС щодо технічних критеріїв сталості має бути удосконалено і розширено правове регулювання теми екоциду в екологічному праві.

Список використаних джерел

1. ЄС продовжує підтримувати зелене відновлення України: Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/news/yes-prodovzhuie-pidtrymuvaty-zelene-vidnovlennia-ukrainy>
2. Науково-практичний коментар. Стаття 441 Екоцид https://protocol.ua/ua/kriminalniy_kodeks_ukraini_stattya_441/
3. Рішення Господарського суду Запорізької області від 12.01.2026 року Справа N 908/3060/25 [https://verdictum-pro.ligazakon.net/document/133486223?qm=\(%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4\)](https://verdictum-pro.ligazakon.net/document/133486223?qm=(%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4))
4. Стаття 441 Екоцид Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Ухвала колегії суддів Кропивницького районного суду Кіровоградської області від «12» березня 2026 р. Справа № 390/3092/25 Провадження № 1-кп/390/192/25 URL: [https://verdictum-pro.ligazakon.net/document/134762767?qm=\(%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4\)](https://verdictum-pro.ligazakon.net/document/134762767?qm=(%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4))
6. Ухвала Слідчого судді Салтівського районного суду міста Харкова від 05.09.2025 Справа N 643/14778/25 [https://verdictum-pro.ligazakon.net/document/130018988?qm=\(%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4\)](https://verdictum-pro.ligazakon.net/document/130018988?qm=(%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4))

Безсмертна Оксана Владиславівна

ВПЛИВ ПОСТАЧАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗЕРНА НА ПРОДОВОЛЬЧУ
БЕЗПЕКУ КРАЇН БЛИЗЬКОГО СХОДУ ТА ПІВНІЧНОЇ АФРИКИ92

Ляшук Анастасія Віталіївна

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ КОМПАНІЯМИ
В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА95

Сімоненко Софія Володимирівна

ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ДЛЯ КАНДИДАТІВ НА ВСТУП ДО ЄС98

Торчук Віталій Олегович

ЛІДЕРСТВО В УПРАВЛІННІ МІЖНАРОДНИМИ ПРОЄКТАМИ:
ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИКИ 103

**ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ
ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВИ: СУЧАСНІ
ПІДХОДИ, РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 105**

Внукова Наталія Миколаївна

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ДЕРЖАВИ 105

Тимошук Валентина Володимирівна

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
СТАРОСТИНСЬКОГО ОКРУГУ 108

Сіньова Людмила Миколаївна

ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ ЦІЛЬОВОЇ ПРОГРАМИ «ВЕТЕРАН.РОБОТА»
В УКРАЇНІ 111

**СУЧАСНІ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ВІД САМООРГАНІЗАЦІЇ
ГРОМАД ДО ФОРМУВАННЯ СТІЙКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
СОЦІОЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ 114**

Бородіна Оксана Анатоліївна

СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНІ МОДЕЛІ ПІДПРИЄМНИЦТВА
ДЛЯ РОЗВИТКУ ПОСТРАЖДАЛИХ ГРОМАД. ДОСВІД ПОЛЬЩІ 114

Ляшенко Павло Андрійович

НАПРЯМИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШОЇ РОЗБУДОВИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА ДЕОКУПОВАНИХ
(ПОСТРАЖДАЛИХ) ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ 118

Наукове видання

Наукові читання – 2026

збірник наукових праць за результатами науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених, яка присвячена Дню науки в Україні

Художньо-технічний редактор О. Г. Булуй
Коректор М. Ф. Плотнікова
Комп'ютерна верстка О. Ф. Присяжнюк

Матеріали у збірнику представлені в авторській редакції без літературного редагування. Відповідальність за точність викладення матеріалів несуть автори. Думка редакційної колегії може не збігатися з думкою авторів, представленої в тезах доповідей.

Підписано до друку 25.06.2026. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 20,1. Ум. фарб.-вібд. 19,5
Обл.-вид. арк. 11,1. Вид. № 357.